

Van oprit tot bloeiende tuin

Aan de slag met ongewenste verhardingen

Tekst **Geertje Coremans** Foto's **Evelyne Fiers**

Wanneer je een bestaande woning koopt of huurt, is de tuin niet noodzakelijk naar je zin. Aan de vormgeving kan er vaak wat worden verbeterd en ook de beplanting heeft wellicht een facelift nodig.

Wie weet was de vorige bewoner dol op veel paadjes, een boulevard van een oprit en meerdere terrasjes, waardoor de tuin op één grote parking lijkt. Veel (ongebruikte) verhardingen betekent ook veel werk om alles kruidvrij te houden. Alle overbodige verharding opbreken en een geschikte aantrekkelijke beplanting aanbrengen is dus meestal wenselijk. Is zo'n ingreep niet mogelijk, dan zijn er enkele alternatieven. Je kunt er voor kiezen om de verharding (of een deel ervan) te laten inpalmen door planten.

Spontane uitzaai

Bloemen die de kans krijgen om rijp zaad te produceren, zaaien zich uit in de onmiddellijke omgeving, dus ook op het pad naar de voordeur of op het terras als het open verhardingen betreft of halfopen verhardingen waarvan de voegen niet

hermetisch gesloten zijn. Het resultaat is een natuurlijk en kleurrijk beeld.

Planten uit bloembakken en -potten

Bloembakken of bloempotten zijn vaak gevuld met eenjarige sierplanten of eetbare kruiden. Deze eenjarige planten zijn niet echt winterhard in ons klimaat, maar door het warmere microklimaat van de stenige omgeving, duiken ze daar elk jaar spontaan weer op. Bekende sierplanten in bloembakken zijn lobelia (*Lobelia erinus*), muurfijnstraal (*Erigeron karvinskianus*), viooltjes (*Viola tricolor*), schildzaad of sneeuwtapijt (*Alyssum maritima*) en bij de eetbare kruiden grote zandkool of wilde rucola (*Diplotaxis tenuifolia*).

Planten uit een nabije beplanting

Sommige planten in de nabije omgeving van de verharding zaaien zich uit tussen

Open, halfopen en gesloten verhardingen

Gesloten verhardingen hebben geen voegen en worden in een stuk aangebracht, denk maar aan asfalt en beton. Plantengroei is hier alleen maar mogelijk op plaatsen waar de gesloten verharding stuk is: aan de randen waar ze grenst aan een beplanting zoals groentebedden, een border of een gazon, of in de naden met een andere verharding zoals een goot.

Halfopen verhardingen hebben voegen en bestaan uit kleine vaste elementen die aan elkaar worden gelegd: kasseien, tegels en klinkers. Plantengroei komt voor in de voegen. Hoe kleiner het formaat, hoe meer voegen er zijn en hoe groter de kans op plantengroei is.

Open verhardingen bestaan uit losse materialen, zoals grind of steenslag. Plantengroei kan hier overal optreden.

*Een pad oogt minder strak als planten over de randen mogen groeien. Een verharding moet betreedbaar blijven, maar lage, gedrongen soorten zoals bloedofoejaarsbek (*Geranium sanguineum*) zijn geen belemmering.*

de stenen en groeien er probleemloos. Ze kunnen wat kleiner en meer gedrongen blijven dan in de volle grond, maar dat is eerder een voordeel op de verharding, omdat de planten dan minder hinderen bij betreding.

In de halfschaduw geldt dit voor citroenmelisse (*Melissa officinalis*), fraaie vrouwenmantel (*Alchemilla mollis*), vingerhoedskruid (*Digitalis purpurea*), weideklokje (*Campanula patula*) en bieslook (*Allium schoenoprasum*).

Bloedooievaarsbek (vooraan aan poortje) groeit in de natuur op schrale gronden en tussen (kalrijke) rotsen. Deze plant 'ontsnapt' uit de aanplanting en nestelt zich succesvol tussen het grind. Opzij links groeit viltige hoornbloem (*Cerastium tomentosum*).

Op zonnige plaatsen zie je vaak wilde marjolein (*Origanum vulgare*), bloedoievaarsbek (*Geranium sanguineum*), prachtklokje of perzikbladig klokje (*Campanula persicifolia*), toortsen (*Verbascum*soorten), ijzerhard (*Verbena officinalis*) en vooral stokrozen (*Althaeasoorten*) zich nestelen tussen de stenen.

Zelf aan de slag

Je kunt een brede oprit in grind visueel versmallen en bloeiende boorden creëren door de zijkanen te beplanten of in te zaaien. In je terras met klinkers, tegels of kasseien kun je – op de plekjes waar je toch nooit zit – enkele materialen verwijderen en in de plaats ervan bloeiende planten en eetbare kruiden zetten.

Zaaien

Een halfopen en open verharding kun je inzaaien met soorten uit de tuin. Met de planten opgesomd bij spontane uitzaai heb je veel kans op succes. Knip de stengels met het rijpe zaad af en spreid dit uit op de plekjes waar je een subtiele begroeiing wilt. Nadat de zaden zijn gevallen, haal je de plantenresten weg.

Een open verharding van grind in de zon, kun je volledig vergroenen door er een gras- en bloemenmengsel in te zaaien. Voor een schrale bloemenweide is die grindoppervlakte een gedroomd uitgangspunt! Inzaaien lukt alleen als de korrelgrootte van het grind kleiner is dan 0/5 mm en als de bovenlaag niet gefixeerd is met cement of een ander verhardingsmiddel.

Je maakt met een rotoreg een laag los van 10 cm. Vaak is de grindverharding niet veel dikker. Dan strooi je gerijpte compost over heel de oppervlakte en je vermengt de compost met het grind. Daarna ga je te werk zoals bij de aanleg van een gewoon gazon of een bloemenweide: effenen, geschikte grassoorten (zie lijstje) en eventueel graslandplanten gelijkmatig zaaien over heel de oppervlakte en vervolgens de bodem licht aandrukken.

De keuze van de graslandplanten is afhankelijk van het soort grind: zuur of kalkrijk. Veel van de toegepaste grindsoorten zijn licht tot meer kalkhoudend.

Grassoorten voor een korte grasmat

- gewoon struisgras (*Agrostis tenuis*)
- schapengras (*Festuca ovina*)

- rood zwenkgras (*Festuca rubra*)
- kamgras (*Cynosurus crastatus*)

Grassoorten voor een lang graslandje

- gewoon struisgras (*Agrostis tenuis*)
- reukgras (*Anthoxanthum odoratum*)
- trilgras of bevertjes (*Briza media*)
- bochtige smele (*Deschampsia flexuosa*)
- schapengras (*Festuca ovina*)
- rood zwenkgras (*Festuca rubra*)

Droogte na het zaaien zorgt soms voor problemen. Alles hangt af van het groeistadium van het gras op het moment dat de droogte toeslaat.

Droogte vlak na het zaaien

Als het na het zaaien lang droog blijft, kan het enkele maanden duren voor het zaad begint te kiemen en te groeien. Begieten is niet echt nodig. Het graszaad kan rustig wachten op de juiste omstandigheden om te kiemen.

Droogte na het kiemen

Als het erg droog is tijdens en net na het kiemen, dan moet je water geven. Als je dat niet doet, verdrogen de kiemplantjes.

Voor de bloemenweide volstaat meestal een eenmalige maaibeurt per seizoen. Wil je een kort grasveldje, dan ga je frequenter maaien. De maaibeurt zullen wel kleiner in aantal dan zijn dan bij een gewoon gazon, omdat het gras minder snel groeit. Zo 'n grasveldje krijgt bij droog weer wel vrij vlug een gelere kleur.

Planten

Op een halfopen verharding kun je enkele klinkers of kasseien weghalen en de specie van het straatbed verwijderen. Vervolgens vul je het gat met een mengsel van zand en wat rijpe compost. Daarin plant je.

In een open verharding van los grind zonder worteldoek eronder, hark je het grind opzij en maak je een plantputje. Dat putje vul je met een mengsel van de aanwezige grond en wat rijpe compost.

Rotsplanten verkiezen deze groeiplaats boven een plek in de volle grond, waar ze meer concurrentie ondervinden. Daartoe horen ook kleine, botanische bolgewassen. Ook tredplanten (zie kadertje) komen hiervoor in aanmerking.

Geschikte soorten voor in de zon zijn echte tijm (*Thymus vulgaris*), wilde tijm (*Thymus serpyllum*), kleine mantelanjer (*Petrorhagia saxifraga*), kruipflox (*Phlox subulata*), rotszeepkruid (*Saponaria ocyroides*), elfenhoed (*Campanula portenschlagiana*), Servisch klokje (*Campanula poscharskyana*) en grote weegbree (*Plantago major 'Rubra'*). Deze drie laatste soorten gedijen ook in halfschaduw, net zoals enkele wolfsmelksoorten zoals amandelwolfsmelk (*Euphorbia amygdaloides*) en *Euphorbia griffithii*.

Geschikte zonminnende bolgewassen zijn *Tulipa aucheriana*, *Tulipa kaufmaniana*, *Tulipa tarda* en *Narcissus jonquilla*.

Euphorbia griffithii is afkomstig uit het Himalayagebergte. Het is een van de weinige wolfsmelksoorten met oranje schutbladeren. Een 'marginale' plaats in de tuin, tussen muur en grindpad, is best wel geschikt. Een vochthoudende bodem is wel een vereiste.

Overbodige opritten in gesloten verharding

Een gesloten verharding – bijvoorbeeld een oprit in beton of asfalt – die niet meer wordt gebruikt, biedt onvermoede mogelijkheden. Een eenvoudige en altijd toepasbare oplossing is de overbodige oprit opvrolijken met plantenbakken. Je kunt ze op een onderstel met wieltes zetten. Zo kun je regelmatig de opstelling wijzigen.

Maar waarom beschouw je die verharde oppervlakte niet gewoon als een plat dak op de grond of als een horizontale muur? Zoals voor elke beplanting bepaalt de uitgangssituatie de plantenkeuze.

Een horizontale muur

Als er naast de betonnen oprit voldoende open bodem ligt, dan plant je daarin gewoon een klimplant. Bij gebrek aan een verticaal element zal de plant over de verharding kruipen. Pas wel de grootte van de klimplant aan, aan de beschikbare oppervlakte net zoals je voor een verticaal element zou doen. Kies je een klimplant die veel groter zal worden dan je oprit, dan kruipt hij verder in de beplanting en zorgt daar voor problemen. Klimop, wingerdsoorten en blauwe regen zijn dus af te raden.

Een plat dak op de grond

Deze oplossing is enkel geschikt voor beton en een goede keuze voor echte plantenliefhebbers met voldoende tijd. Eerst en vooral is er een groeisubstraat nodig. Plant de gekozen soorten in een mengsel van goed gerijpte compost en leem. Zo "kleven" de planten beter en hebben ze voldoende voedingsstoffen in de beginfase. Daarna kunnen ze wortelen in een ruimer groeisubstraat. Normaal gezien zal dit zich vanzelf ontwikkelen door organisch materiaal (o.a. gevallen bladeren) dat verteert. Maar daar moet je niet op wachten. Je kunt zelf een dun laagje aarde aanbrengen. Het mag niet te dik zijn, want dan gaan er zich grassen en houtgewassen in uitzaaien. Kies je enkel voor vetkruiden (zie verderop) dan is de dikte 4 tot max. 8 cm. Wil je graag nog andere rotsplanten (zie voor soorten bij *Zelfplanten*) dan kun je tot 10 cm dik gaan. Het substraat mag niet te rijk zijn. Klei en leem zijn niet nodig. Een mengsel van gerijpte compost (1/3) en schraal zand (2/3) voldoet.

Het is wenselijk om rond het "dak" een barrière aan te brengen opdat het substraat niet zou wegspoelen bij hevige regenbuien. Wil je de beplanting houden zoals voorop gesteld, dan bestaat het beheer uit het wieden van ongewenste planten. Je zult ook gevallen bladeren van houtgewassen uit de buurt moeten wegharken, want die maken het substraat dikker en rijker waardoor de rots- en vetplanten het laten afweten.

Soorten voor in de zon zijn, naast de al besproken rotsplanten, vetkruiden zoals muurpeper (*Sedum acre*), wit vetkruid (*Sedum album*), tripmadam (*Sedum reflexum*) en huislook (*Sempervivum tectorum*), en ook dwergglis (*Iris pumila*) is geschikt.

In de schaduw zal er vaak vanzelf mos op groeien. Hierbij kunnen muurvaren (*Asplenium ruta-muraria*), steenbreekvaren (*Asplenium trichomanes*) en muurleeuwenbek (*Cymbalaria muralis*) een plaatsje vinden.

Op een oprit in asfalt is deze oplossing niet toepasbaar. Maar in plaats van er plantjes op te planten kun je er stukken asfalt laten uitslijpen, bijvoorbeeld in een dambordpatroon, en enkel de nodige

Geschikte soorten voor de schaduw zijn klimhortensia en boskamperfoelie. Zet ze in geen geval in de zon; het beton mag voor deze planten zeker niet verhitten.

Een wijnrank houdt wel van een verwarmde stenige omgeving en kan perfect een betonnen oppervlakte in de zon begroenen. Dat geldt ook voor de Amerikaanse trompetklimmer (*Campsis radicans*), de blauwe passiebloem (*Passiflora caerulea*) en de geurende bosrank (*Clematis flammula*).

Asfalt verhit nog meer dan beton waardoor zelfs warmteminnende klimplanten verbranden. Een oppervlakte in asfalt kun je dus enkel begroenen met klimplanten als ze volledig uit de zon ligt.

paadjes behouden. Voor het slijpen wordt gebruik gemaakt van een daartoe geschikte vloerslijpmachine en dito slijpschijf of zaagblad.

Vergewis je wel eerst van het feit of het gaat om asfalt van na 1990, want asfalt van voor die datum werd aangelegd met teer. Teerhoudend asfalt bevat hoge concentraties polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK's). Dit soort opgebroken asfalt wordt beschouwd als gevaarlijk afval en moet door een erkend bedrijf worden opgebroken en opgehaald. Asfalt dat na 1990 werd gelegd, bevat zeker geen teer, omdat het gebruik hiervan toen verboden werd.

Surf voor meer info naar www.ovam.be.

In de open geslepen stukken verwijder je alle resterende specie. Daarna vul je deze vakken op met het geschikte substraat, afhankelijk van je plantenkeuze.

Om het dambordeffect te verhogen, kies je enkel voor witbloeiende planten. Planten met hevige bloemkleuren geven een opvallend contrast met het meestal donkere asfalt.

Tredplanten

Tredplanten zijn planten die aangepast zijn aan een leven op verdichte bodems. De oorzaak van die verdichting is vaak behoorlijk intense betreding. Denk maar aan een landweg met "karrensporen" of aan een veeweide. In de tuin komen tredplanten vaak voor in het gazon.

Het zijn lage, gedrongen plantjes met een bladrozet en taaie stengels. Sommige onder hen hebben sinds lang een bijnaam zoals de grote weegbree (*Plantago major*) die door de Indianen in Noord-Amerika 'het voetspoor van de witte man' werd genoemd. De zaden van deze plant blijven makkelijk kleven aan schoenzolen, karrenwielen en paardenhoeven en werden zo vanuit Europa naar de overkant van de oceaan meegenomen.

Er zijn verschillende groepen tredplanten. Sommige groeien op verdicht grasland, andere op verdichte kale bodems. Op kale bodems vind je grote weegbree, varkensgras en moerasdroogbloem.

In het gazon zie je vaak madeliefjes en kleine brunel (*Prunella vulgaris*), en op meer schaduwrijke plekken in het gras kruipend zenegroen (*Ajuga reptans*).

Kleine brunel, kruipend zenegroen, grote weegbree en madeliefje worden als sierplant aangeboden, zij het dan vaak met een andere bladkleur (rood voor de grote weegbree of het kruipend zenegroen), in een andere bloemkleur (kruipend zenegroen) of met meer gevulde bloemen (zoals madeliefjes). Je kunt ze als plantje kopen in tuincentra.

Tredplanten zijn dan wel aangepast aan een verdichte bodem, dat betekent niet dat ze graag worden betreden. Ze vormen dus geen alternatief voor gazon.

Waar iets kan groeien, zal er ook iets groeien, bijv. op deze voormalige parking. Door het zeer dunne, stenige substraat krijgen andere planten weinig kans en kan de Sedumbepplanting met een minimum aan beheer behouden blijven.

